

Екологічні інновації в туризмі також сприяють підвищенню міжнародної привабливості України, оскільки багато свідомих туристів вибирають свої подорожі на основі екологічних практик країни чи регіону. Ці дії підтверджують імідж України як дестинації, яка піклується про збереження свого природного та культурного надбання, що в кінцевому підсумку сприяє залученню інвестицій, збільшенню туристичного потоку та стимулюванню економічного зростання в регіонах.

Розвиток і впровадження інноваційних проектів потребує взаємодії між державними структурами, приватним сектором та науковими установами. Важливо створити сприятливе середовище для інновацій, включно з фінансовою підтримкою на ранніх стадіях розробки, правовою захищеністю інтелектуальної власності та забезпеченням доступу до необхідних ресурсів і знань. Інвестування в інновації може суттєво підвищити конкурентоспроможність України на світовому туристичному ринку, залучити нові інвестиції та сприяти сталому розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Міт'яєва Т. Л. (2023). Інноваційні тенденції розвитку післявоєнного туризму. *Редакційна колегія*, 91.
2. Баженова С., Пологовська Ю., Бикова М. Реалії розвитку туризму в Україні на сучасному етапі. *Наукові перспективи*. 2022. № 5(23). С. 168–180.
3. Моца, А., Шевчук, С., & Серета, Н. (2022). Перспективи післявоєнного відновлення сфери туризму в Україні. *Економіка та суспільство*, (41).
4. Носирев, О., Деділова, Т., & Токар, І. (2022). Розвиток туризму та індустрії гостинності в стратегії постконфліктного відновлення економіки України. *Електронне наукове фахове видання "Соціально-економічні проблеми і держава"*, (1 (26)), 55-68.
5. Чуєва, І., Ніколаєва, Л., & Косарева, Н. (2021). Інноваційні технології туристичної діяльності на світовому ринку туристичних послуг. *Економіка та суспільство*, (30). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-19>

Чайка Т. Ю.

*кандидат економічних наук, доцент кафедри
туризму і готельно-ресторанного бізнесу*

Машнієва К. С.

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

спеціальність 242 «Туризм і рекреація»

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»

м. Харків, Україна

STEM-ТУРИ В СИСТЕМІ СТУДЕНТСЬКОГО ТУРИЗМУ

Студентський туризм є одним із перспективних видів спеціалізованого туризму, що швидко розвивається. *Спеціалізований туризм (туризм особливого*

інтересу, SIT) – вид туристичної діяльності, орієнтований на задоволення вузькоспрямованих спеціалізованих інтересів, потреб і запитів за допомогою не-масових персоналізованих унікальних турів [1].

Унікальність туристичних інтересів спеціалізованого туризму може бути зумовлена такими чинниками:

- особливості природного середовища та природних ландшафтів;
- культурні, історичні та етнографічні особливості території;
- специфічні характеристики туристичного продукту;
- специфічні характеристики цільової групи [1].

Очевидно, що унікальність інтересів студентського туризму визначається насамперед специфічними характеристиками цільової групи.

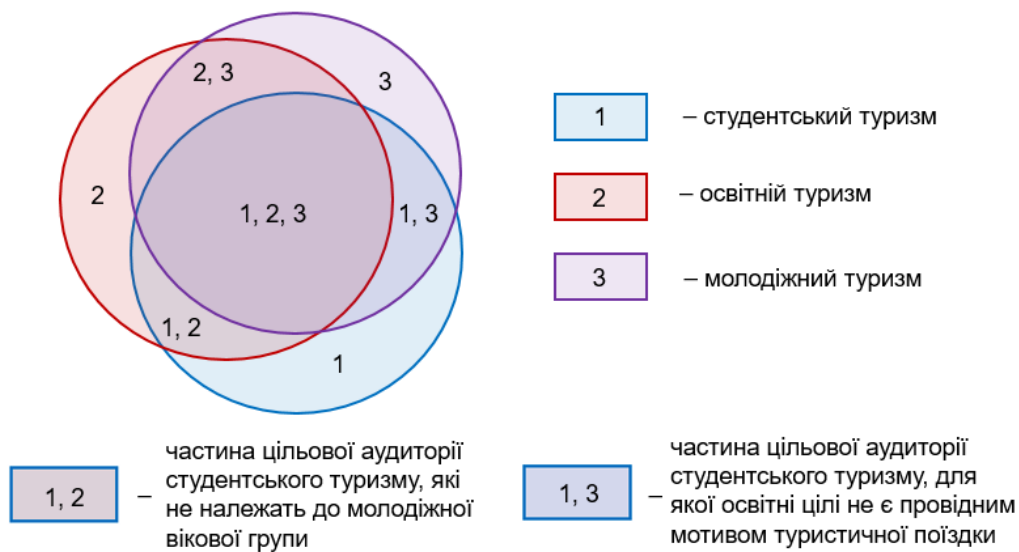

Рис. 1 Характер перекриття цільових аудиторій студентського, освітнього та молодіжного туризму

* Джерело: авторська розробка

Як самостійний вид спеціалізованого туризму, студентський туризм має низку спільних із молодіжним та освітнім туризмом характеристик. Водночас повного перекриття підмножин цільової аудиторії вищеназваних видів туризму не спостерігається (рис. 1).

Області підмножин, що не перекриваються, пов'язані з освітнім і (або) молодіжним туризмом осіб, які не мають офіційного статусу студента.

Крім молодіжної цільової аудиторії, орієнтованої переважно на освітні цілі туристичної поїздки, студентський туризм також охоплює: 1) частину цільової аудиторії, яка не належить до молодіжної вікової категорії (зі зростанням популярності освітньої стратегії *lifelong learning* питома вага цієї категорії зростатиме); 2) частину цільової аудиторії, для якої освітні цілі не є провідним мотивом туристичної поїздки. Ці обставини є важливими з погляду вироблення проектних пропозицій щодо розвитку студентського туризму.

З урахуванням вищевикладеного, можна дати таке визначення студентського туризму.

Студентський туризм (student tourism) – вид спеціалізованого туризму, орієнтований на задоволення спеціалізованих туристичних інтересів осіб, які мають офіційний статус студента. Значною мірою інтереси цільової аудиторії студентського туризму пов'язані з освітніми потребами, проте не обмежуються ними.

Студентський стиль життя є настільки динамічним (особливо в контексті внутрішньої та міжнародної академічної мобільності), що на науковому рівні навіть виникає дискусія про доцільність включення іноземних студентів до складу в'їзних туристів під час складання статистичних звітів. При цьому наводяться такі аргументи: транскордонне переміщення, а також економічні та соціально-культурні наслідки. У багатьох країнах у галузевих звітах іноземні студенти часто вказуються як суттєве джерело доходу в'їзного туризму за рахунок валютних надходжень [2].

Створення інноваційних продуктів студентського туризму може йти за різними напрямками, вибір є надзвичайно широким. У цьому дослідженні розглянемо лише один із таких можливих напрямків – поєднання туристичної подорожі зі STEM-навчанням.

STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) – освітня технологія, що передбачає інтегративний міждисциплінарний підхід до вивчення природничих наук та інженерних дисциплін. У рамках STEM конкретні наукові проблеми розглядаються в цілому, а не в контексті однієї якоїсь наукової дисципліни. Соціальні науки, як правило, не включаються до STEM, проте на даний час спостерігаються окремі спроби включення до STEM також і деяких гуманітарних та соціальних напрямів. Провідною формою навчальної та наукової роботи в STEM є проектна [3].

Розглянемо декілька прикладів сучасних успішних практик імплементації STEM-технологій у туристичні продукти студентського туризму.

Так, наприклад, американська компанія Educational Tours (офіси в Бостоні, Денвері та Остіні), залучає до проведення турів студентського туризму чинних викладачів вищих навчальних закладів, які спеціалізуються в різних галузях наукового знання [4].

Серед пропозицій Educational Tours значне місце займають STEM-тури (STEM Tours) [5].

STEM-тури компанії Educational Tours спрямовані на розвиток у студентів-туристів спроможності розробляти творчі розв'язання глобальних проблем за допомогою критичного мислення та творчого самовираження.

На рис. 2 представлені рекламні пропозиції STEM-турів компанії Educational Tours [5]. Серед них:

– використання STEM-підходу в екології: термальні басейни, стародавні лавові тунелі, спостереження за китами та багато іншого на Азорських островах (тур Азорські острови: екологічна наука в дії /Islands of the Azores: Environmental Science in Action);

- STEM-вивчення методів ведення сільського господарства в Домініканській республіці (тур Сільське господарство в Домініканській Республіці/Agriculture in the Dominican Republic);
- STEM-підхід до вивчення біорізноманіття Панами (тур Водні шляхи та водно-болотні угіддя в Панамі/Waterways & Wetlands in Panama);

STEM Tours

Science, Technology, Engineering, and Math constantly reshape the communities we live in. Our STEM tours showcase the universality of STEM subjects and the diverse ways of thinking and building they inspire. Each STEM tour challenges students to develop imaginative solutions to global problems through critical thinking and creative expression.

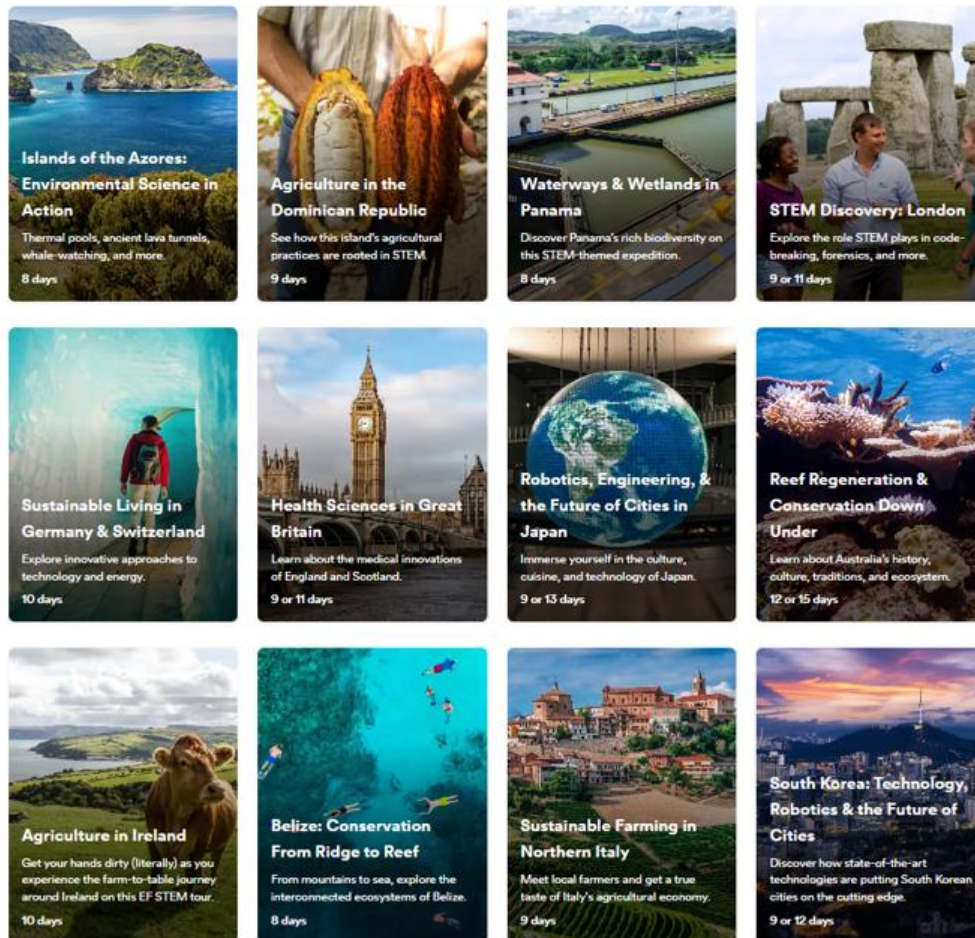

Рис. 2 Реклама STEM-турів студентського туризму (компанія Educational Tours, США)
* Джерело [5]

- вивчення ролі STEM у розшифровці кодів, криміналістиці та багато іншого (тур STEM-відкриття: Лондон/STEM Discovery: London);
- вивчення інноваційних підходів до технологій та енергетики в Німеччині та Швейцарії (тур Стале життя в Німеччині та Швейцарії/Sustainable Living in Germany & Switzerland);
- STEM-підхід до медичних інновацій Англії та Шотландії (тур Медичні науки у Великій Британії/Health Sciences in Great Britain);
- культура, кухня та технології Японії з позицій STEM-підходу (тур Робототехніка, інженерія та майбутнє міст Японії/Robotics, Engineering & the Future of Cities in Japan);

– STEM-підхід до вивчення історії, культури, традицій та екосистеми Австралії (тур Відновлення та збереження рифів Австралії/Reef Regeneration & Conservation Down Under);

– STEM-підхід до вивчення поточного стану та перспектив розвитку сільського господарства в Ірландії (тур Сільське господарство в Ірландії/Agriculture in Ireland);

– взаємопов'язаність в екосистемі Белізу з погляду STEM: від гір до моря (тур Беліз: збереження природи від хребта до рифа/Belize: Conservation From Ridge to Reef);

– сільськогосподарська економіка Північної Італії: вивчення з точки зору STEM-підходу (тур Стале сільське господарство в Північній Італії/Sustainable Farming in Northern Italy);

– STEM-підхід до вивчення впливу новітніх технологій на життя в південнокорейських містах (тур Південна Корея: технології, робототехніка та майбутнє міст/South Korea: Technology, Robotics & the Future of Cities).

Як бачимо, тривалість STEM-турів компанії Educational Tours коливається від 8 до 16 днів, що дещо перевищує середню тривалість стандартного туру масового туризму. Це корелює із загальною закономірністю молодіжних турів: зазвичай подорожі молодих людей триваліші, проте менш дорогі. Це пояснюється тим, що у молодих людей більше вільного часу, але менше грошових коштів, ніж у людей старшого віку [1]. Крім того, природно, що для досягнення цілей наукомісткого освітнього STEM-туру необхідний доволі тривалий період часу.

Ще одна компанія, що пропонує STEM-тури, самою назвою підкреслює свою вузьку спеціалізацію. Офіс компанії STEM Study Tours розташований у місті Блафтон, штат Південна Кароліна, США. Ключові ідеї STEM-турів цієї компанії пов'язані з такими принципами:

- навчання через дослідження;
- збереження місцевих культур та унікального біорізноманіття;
- мінімізація негативного впливу туристичних груп на навколишнє середовище;
- відповідальний туризм;
- залучення місцевих спільнот до туристичної діяльності (у т.ч. як гідів) [6].

Цікавою інновацією компанії STEM Study Tours є розробка та просування студентських спортивних STEM-турів. Під час таких турів акцент робиться на практичному навчанні та командній роботі.

Проілюструємо на конкретному прикладі, як саме відбувається поєднання STEM-навчання зі спортивним туризмом. На рис. 3 представлено фрагменти рекламної пропозиції туру Florida Keys Diving компанії STEM Study Tours.

Під час туру студенти проходять курс навчання дайвінгу з можливістю отримання відповідного сертифіката. Для тих учасників туру, які з якихось причин не зможуть отримати сертифікат дайвера, передбачено щадний режим подальшого проходження програми туру за допомогою сноркелінгу (сноркелінг

– вид плавання під поверхнею води з маскою і дихальною трубкою і зазвичай з ластами, а в холодній воді – і з гідрокостюмом; використання такого спорядження дає змогу плавцю тривалий час спостерігати за підводним світом із мінімальними зусиллями).

Tour: FLORIDA KEYS DIVING
Learn-to-Dive Or Pre-Certified
Destination: Key Largo & Homestead, Florida
Itinerary: 7-days / 6-nights in Florida
Dates: Year-round

SCUBA DIVING IN THE FLORIDA KEYS				
Day	Morning	Afternoon	Evening	
1	Travel to Miami, Florida, transfer to hotel in Homestead/Key Largo area, check-in and get settled	Welcome, Safety & Orientation	Welcome Dinner	
2	PADI Dive Instruction Day - Classroom / Confined Water / Ocean		Dinner & Free Time	
3	PADI Dive Instruction Day - Classroom / Confined Water / Ocean		Dinner & Free Time	
4	PADI Dive Instruction Day - Classroom / Confined Water / Ocean		Dinner & Free Time	
5	2 Morning Ocean Dives	Turtle Hospital Master Class Tour, Marathon Key	Dinner & Free Time	
6	Coral Reef Restoration Foundation Master Class	Wild Bird Rehabilitation Center & Master Class	Everglades Alligator Farm Airboat Ride, Show & Tour	Key Largo Farewell Dinner & Certificate Presentation
7	Robert is Here - Tropical Fruit	Depart the Florida Keys for Home		

Turtle Hospital Tour – Rescue, Rehab & Release. The Turtle Hospital is located on Marathon Key and is a non-profit organization dedicated to the rehabilitation of endangered sea turtles. Groups will be able to sit through a short video presentation and then take a guided tour of the hospital facilities and the sea turtle rehabilitation area. This educational experience lasts approximately 90-minutes and provides a presentation on sea turtles as well as a behind-the-scenes look at the hospital facilities and rehabilitation area. At the end of each program, guests are invited to feed the permanent residents.

Coral Restoration Foundation is the world's largest non-profit marine-conservation organization dedicated to restoring coral reefs to a healthy state, in Florida and globally. Their core mission is to restore coral reefs, to educate others on the importance of our oceans, and to use science to further coral research and coral reef monitoring techniques. *"We work to support the reefs' natural recovery processes through the large-scale cultivation, out-planting, and monitoring of genetically diverse, reef-building corals. We engage and empower others in the mission to save our planet's coral reef with education, scientific collaborations, and outreach."*

Рис. 3 Фрагменти рекламної пропозиції студентського STEM-туру Florida Keys Diving (компанія STEM Study Tours, США)

* Джерело: [7]

STEM-компонента забезпечується міждисциплінарним проблемним вивченням:

- способів і механізмів збереження Флоридського коралового рифу;
- особливостей порятунку та реабілітації морських черепах, що перебувають під загрозою зникнення.

Флоридський кораловий риф є єдиним живим кораловим бар'єрним рифом у континентальній частині США. Під час туру студентів знайомлять із роботою Фонду відновлення коралів. Вивчаються методи моніторингу коралових рифів і підтримання природних процесів відновлення рифів шляхом масштабного вирощування, висаджування і подальшого контролю генетично різноманітних коралів, що будують рифи.

Експедиція до черепащачого госпіталю на острові Марафон-Кі включає «залаштунковий» погляд на реабілітаційний центр з відвідуванням різних приміщень госпіталю, зони реабілітації та подальшим обговоренням наявних проблем.

Отже, розглянуті приклади успішних практик студентських STEM-турів демонструють перспективність розвитку цього напрямку. Важливими аспектами є широта можливої тематики, можливість залучення до такої діяльності як гідів та інструкторів професіоналів з різних галузей знання, соціальна значущість проектів.

Список використаних джерел:

1. Туризм і рекреація: бакалаврський курс: навч. посібн. для студентів спеціальності 242 «Туризм і рекреація» першого (бакалаврського) рівня освіти усіх форм навчання. Частина 1. / за ред. проф. Н. В. Якименко-Терещенко. Харків: Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». 2023. 573 с.
2. Aliyu O. & Biodun A. Are international students tourists? *International Journal of Business and Globalisation*. 2014. №13 (3). 298. <https://doi.org/10.1504/IJBG.2014.064677>
3. McComas W. STEM: Science, Technology, Engineering, and Mathematics. *The Language of Science Education*, 2014. P. 102-103. https://doi.org/10.1007/978-94-6209-497-0_92
4. Офіційний сайт Educational Tours. URL: <https://www.eftours.com/>
5. Офіційний сайт Educational Tours. STEM Tours. URL: <https://www.eftours.com/educational/collections/stem-tours>
6. Офіційний сайт компанії STEM Study Tours. Responsible Tourism. URL: <https://www.stemstudytours.com/responsible-tourism>
7. Florida Keys Diving. URL: https://www.hammockexpeditions.com/files/ugd/0b1688_0297fb15af8a41d69e9ae97902e2638c.pdf

Щербакова Н.О.

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри туризму

Національний транспортний університет

РОЗВИТОК СТАРТАПІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Стартапи відіграють важливу роль у сучасному суспільстві та економіці. Вони є джерелом інновацій, нових технологій та ідей, які можуть значно змінити якість майбутнього життя кожного з нас. Стартап – це невелика компанія або фізична особа підприємець, яка намагається просувати свій проект, бізнес-ідею та потребує фінансування для розвитку та розширення бізнесу.

Особливості стартапу: зазвичай стартапи потребують залучення зовнішнього фінансування; найчастіше у створенні стартапу беруть участь молоді креативні люди; в основі стартапу лежать новаторські ідеї та інноваційні технології; стартапи постійно змінюються в процесі їх створення та становлення і швидко реагують на зміни в оточуючому середовищі; стартапи